

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤตโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลป่าสัก

อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

MANAGEMENT OF WATER FOR AGRICULTURE ACCORDING TO BUDDHIST PRINCIPLES OF THE MUNICIPALITY OF PASAK SUBDISTRICT. MUEANG DISTRICT. LAMPHUN PROVINCE

วรวัฒน์ พิงคะสัน WORRAWAT PINGKASAN

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Lamphun Monastic College

e-worawat212510@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตรจำนวน 223 คน การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งหมดจำนวน 12 รูปหรือคน

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า ระดับการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตามหลักจกักวัดติวัตร 5 ของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ในด้านเพศมีความคิดเห็นต่างกันจึงยอมรับสมมติฐาน ส่วนด้านอื่นๆมีความคิดเห็นไม่ต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐาน

3. แนวทางการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยเริ่มจากผู้นำชุมชน และกลุ่มผู้ใช้น้ำการเกษตรและหน่วยงานที่

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤตโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

รับผิดชอบโดยตรง ต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายเชิงกลยุทธ์ สามารถบูรณาการได้ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำจนถึงปลายน้ำ และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจภาคการเกษตร การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตร การสร้างความเข้าใจแก่สมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้มีการมีส่วนร่วมโดยมีการสร้างกฎเกณฑ์ที่ใช้หลักธรรมซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสแสดงไว้จำนวนมากเพื่อเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งในการใช้อำนาจของผู้ปกครองซึ่งเป็นหลักธรรมเพื่อสร้างความสามัคคีโดยมีข้อเสนอแนะให้เทศบาลควรมีการสอบถามความคิดเห็นของสมาชิก เกี่ยวกับความต้องการในการจัดการน้ำ. ส่งเสริมการจัดประเพณีท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาแหล่งน้ำอย่างต่อเนื่อง. ให้ความรู้กับสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการน้ำ. มีการวางแผนการจัดการน้ำร่วมกันระหว่างสมาชิก และเทศบาลควรมีการวางแผนการจัดการน้ำที่ชัดเจนและดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ. น้ำเพื่อการเกษตร. หลักจกักวัตติวัตร 5. เทศบาลตำบลป่าสัก

Abstract

The objectives of this research were: 1. to study the level of opinions about water management for agriculture of Pa Sak Municipality. Muang District. Lamphun Province; Sak. Muang District. Lamphun Province. classified by personal factors. 2. To study and compare opinions on water management for agriculture of Pa Sak Sub-district Municipality. Muang District. Lamphun Province. classified by personal factors. Muang District. Lamphun Province. This study used a sample group of 223 farmers who use water for agriculture. In-depth interviews were conducted with key informants. A total of 12 photographs or people. The research results found that 1. The level of opinions about water management for agriculture of Pa Sak Sub-district Municipality. Mueang District. Lamphun Province. it was found that the level of water management for agriculture according to the 5 Chakkattiwatra principles of Pa Sak Sub-district Municipality. Mueang District. Lamphun Province as shown included at a high level 2. Comparison of opinions on water management for agriculture of Pa Sak Sub-district Municipality. Muang District. Lamphun Province. In terms of gender. there are different opinions. so the assumptions are accepted. As for other aspects. they have the same opinions. so they reject the hypothesis. 3. Guidelines for water management for

agriculture according to Buddhist principles of Pa Sak Subdistrict Municipality. Muang District. Lamphun Province. starting from community leaders. and water user groups and agencies directly responsible must focus on strategic policy formulation can be integrated from upstream. midstream to downstream And collecting data into the agricultural economy. Establishment of a group of water users for agriculture. Creating understanding among members of the water user group to have participation by creating rules that use the principles taught by the Buddha in large numbers to restrain the use of the ruler's power. which is the principle to create Unity. with the suggestion that the municipality should ask the opinions of the members. Regarding the need for water management. Promote the organization of local traditions related to the maintenance of water resources continuously. educate members about water management. have a joint water management plan between members. And the municipality should have a clear water management plan and implement it efficiently.

Keywords : Management. Water for Agriculture. Principles of Chakkawattiwat 5. Pa Sak Municipality

บทนำ

น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีประโยชน์ในการอุปโภคและบริโภค การเกษตรกรรม การคมนาคมขนส่งและเป็นแหล่งอาหารเสริมที่สำคัญ น้ำมีผลต่อความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศธรรมชาติเพื่อสร้างความชุ่มชื้นในดินบนพื้นดินและในอากาศเหมาะแก่การเจริญเติบโตของพืชและสัตว์นานาชนิดทำให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพสร้างความมั่นคงต่อระบบนิเวศ ด้านเกษตรกรรมความต้องการใช้น้ำในกิจกรรมต่างๆ ทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพคุณสมบัติของน้ำที่ใช้ในการเกษตรย่อมแตกต่างกันไป การเกษตรของเกษตรกรในตำบลป่าสักที่ทำกันมาตั้งแต่ดั้งเดิมในอดีต ซึ่งปัจจัยหลักของการทำการเกษตรคือ “น้ำ” ยังคงเกิดปัญหาการขาดแคลนนํ้าอยู่ในบางช่วงบางเวลาทำให้เกษตรกรบางรายหันไปประกอบอาชีพอื่นแทนบางรายก็ขายที่ดินทำกินให้ผู้อื่นไปแปรสภาพเป็นที่อยู่อาศัยทำให้พื้นที่ทำการเกษตรลดลงอยู่เรื่อย ๆ บางฤดูการผลิตที่เกิดภาวะฝนแล้ง ฝนทิ้งช่วง ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล จนถึงปัจจุบันปัญหาเกี่ยวกับน้ำยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นทั้งนี้เพราะความต้องการใช้น้ำจืดจะมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนประชากร และแหล่งน้ำธรรมชาติบางแห่งถูกทำลาย คุณภาพ

ของน้ำต่ำลงจนทำให้น้ำจืดจากแหล่งน้ำ การเกษตรขาดแคลนน้ำ มีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของพืช ได้ผลผลิตไม่ตามเป้าหมาย ที่สำคัญคือ ในปัจจุบันมีการขยายเขตอุตสาหกรรมทำให้เกษตรกรขายที่ดินที่ทำการเกษตรเป็นที่ทำการอุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก ทำให้พื้นที่ทำการเกษตรลดลงอย่างมากและจำนวนเกษตรกรก็ลดลงตามไปด้วย และยังมีปัญหาการบริหารจัดการน้ำในโครงการชลประทาน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะต้องศึกษาถึงระบบการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร โดยการนำเอาหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา มาปรับใช้เป็นแนวการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งจะเป็นการบริหารโดยธรรมและพุทธธรรมที่คัดเฟ้นนำมาใช้ได้แก่ หลักจักรวรรดิวัตร 5 ประการ ได้แก่ 1. ธรรมาธิปไตย 2. ธรรมการรักษาวรรณคูปติ 3. อธรรมการนิเสธนา 4. ธนานุประทาน 5. ปริบูชา เพื่อที่จะจัดให้น้ำในการเกษตรอย่างเพียงพอตลอดฤดูกาลผลิตในแต่ละปีได้เพื่อลดความขัดแย้งกันในสังคม สร้างความร่วมมือช่วยกันรักษา และใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างมีความสุข อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนตามประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่รัฐบาลได้วางตามแผนพัฒนาแหล่งน้ำ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

1.3.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

1.3.3 เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ มุ่งเน้นศึกษาหาข้อมูลด้านเนื้อหาที่เป็นแนวคิด ทฤษฎีทางด้านการบริหารจัดการและประชากรที่มีการใช้น้ำเพื่อการเกษตร มาเป็นกรอบแนวคิดและได้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการวิจัยในพื้นที่ตำบลป่าสัก อำเภอเมืองจังหวัดลำพูนระยะเวลา 12 เดือน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาจากกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตรจำนวน 501 คนซึ่งมีอยู่ 4 กลุ่มคือ

- 1) กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานฝายมหาโชคจำนวน 260 คน
- 2) กลุ่มเกษตรกรทำนาป่าสักจำนวน 145 คน
- 3) กลุ่มลำไยแปลงใหญ่จำนวน 50 คน และ
- 4) กลุ่มที่ใช้น้ำบาดาลเพื่อการเกษตรพลังงานโซลาเซลล์จำนวน 46 คน

ผู้วิจัยกำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป 2. กลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตร จำนวน 5 คน 3. กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 5 คน รวมจำนวน 12 รูปหรือคน การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม) จากเกษตรกรผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตรจำนวน 501 คน และได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 223 ตัวอย่าง และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูปหรือคน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (Statistical Software) เพื่อให้ผลการวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้องแม่นยำ และบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

ผลการศึกษาวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอมือง จังหวัดลำพูน พบว่า

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอมือง จังหวัดลำพูน พบว่า ระดับการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตามหลักจกกวัดติวตร 5 ของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอมือง จังหวัดลำพูน ในด้านเพศมีความคิดเห็นต่างกันจึงยอมรับสมมติฐาน ส่วนด้านอื่นๆมีความคิดเห็นไม่ต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐาน

3. แนวทางการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยเริ่มจากผู้นำชุมชน และกลุ่มผู้ใช้น้ำการเกษตรและหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายเชิงกลยุทธ์ สามารถบูรณาการได้ตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำจนถึงปลายน้ำ และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจภาคการเกษตร การ จัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตร การสร้างความเข้าใจแก่สมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้มีการมีส่วนร่วมโดย มีการสร้างกฎเกณฑ์ที่ใช้หลักธรรมซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสแสดงไว้จำนวนมากเพื่อเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งใน การใช้อำนาจของผู้ปกครองซึ่งเป็นหลักธรรมเพื่อสร้างความสามัคคีโดยมีข้อเสนอสอนแนะให้เทศบาล ควรมีการสอบถามความคิดเห็นของสมาชิก เกี่ยวกับความต้องการในการจัดการน้ำ. ส่งเสริมการจัด ประเพณีท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาแหล่งน้ำอย่างต่อเนื่อง. ให้ความรู้กับสมาชิกเกี่ยวกับการ จัดการน้ำ. มีการวางแผนการจัดการน้ำร่วมกันระหว่างสมาชิก และเทศบาลควรมีการวางแผนการ จัดการน้ำที่ชัดเจนและดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การวิจัยเรื่องการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตามหลักพุทธ ธรรมของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอมือง จังหวัดลำพูน มีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

1 จากผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตามหลัก จักกวัตติวัตร 5 ของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของเทศบาล ตำบลป่าสัก อำเภอมือง จังหวัดลำพูน เกษตรกรที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการ น้ำเพื่อการเกษตรของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอมือง จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน จึงยอมรับ สมมติฐานการวิจัย ด้านอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของเทศบาล ตำบลป่าสัก อำเภอมือง จังหวัดลำพูน ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ด้านระดับ การศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอมือง จังหวัดลำพูน ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ด้านมีสถานภาพต่างกัน มี ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอมือง จังหวัด ลำพูน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ด้านมีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการ บริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอมือง จังหวัดลำพูน ไม่แตกต่างกัน จึง ปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ด้านมีระยะเวลาในการเป็นสมาชิกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหาร

จัดการน้ำเพื่อการเกษตรของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธ
สมมติฐานการวิจัย

3 แนวทางการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลป่าสัก
อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการน้ำเพื่อ
การเกษตร ผู้วิจัยสามารถสรุปมาเป็นแนวทางการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตามหลักพุทธธรรม
ของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูนได้ดังนี้

ด้านการส่งน้ำในสภาพปัจจุบัน พบว่า ระดับการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของ
เทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ด้านการส่งน้ำในสภาพปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ใน
ระดับมาก เนื่องจากได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมชลประทานในการจัดทำคู-คลองส่งน้ำ
เพื่อให้การสามารถส่งน้ำให้เกษตรกรได้น้ำอย่างเพียงพอและรวดเร็วยิ่งขึ้นจะเห็นได้ว่าการบริหาร
จัดการน้ำที่ดีในระบบชลประทานที่มีที่ทำงานค่อนข้างมีประสิทธิภาพมีความน่าเชื่อถือสูง และ
สามารถส่งน้ำได้อย่างทั่วถึงและยุติธรรม การเพาะปลูกในฤดูแล้งจะใช้น้ำชลประทานเป็นหลัก จึง
จำเป็นต้องมีการวางแผนร่วมกันกับผู้ใช้ น้ำและกรมชลประทานเพื่อจ่ายน้ำให้เหมาะสมโดยการ
ชลประทาน ซึ่งเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการนำน้ำจากแหล่งน้ำไปใช้ในการเกษตรซึ่งสอดคล้องกับ
งานวิจัยของธีระพล บุญตาราะ “การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในจังหวัดปทุมธานี” พบว่าการ
บริหาร ตามหลักการบริหารแบบ 4 M’s ด้านที่มีความสำคัญอันดับหนึ่งคือ ด้านการบริหารงาน อันดับ
สอง คือ ด้านบุคลากร อันดับสาม คือ ด้านเครื่องจักรและอุปกรณ์ อันดับสี่ คือ ด้านงบประมาณ
ตามลำดับ ปทุมธานี จากทั้งหมด 7 ปัจจัย รวมหลักธรรมอิทธิบาท 4 ด้วยเป็น 8 ปัจจัยได้แก่
ยุทธศาสตร์ โครงสร้างองค์กร ความพร้อมของระบบงาน ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของบุคลากร
ค่านิยมร่วม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการน้ำมากที่สุดได้แก่ ด้านภาวะผู้นำ ด้านโครงสร้าง
องค์กร ร่วมกับทักษะของบุคลากร

ด้านการจัดการน้ำโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ระดับการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร
ของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ด้านการจัดการน้ำโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น โดย
ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ที่ได้มีการบูรณาการความรู้ดั้งเดิม หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการ
ส่งเสริมการประสานการพัฒนาในระดับกลุ่มตำบลทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมซึ่ง
ชุมชนท้องถิ่นมีการดำเนินงานด้วยภูมิปัญญา ประเพณี และวัฒนธรรมของตนเอง อนุรักษ์และการนำ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้แก้ปัญหาจนเกิดเป็นรูปธรรม ความสำเร็จอันเป็นที่ประจักษ์แก่สังคม ซึ่ง

สอดคล้องกับผลการวิจัยของภทวิ ดวงจิตร์ ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดการน้ำสมัยพุทธกาลกับสมัยล้านนา” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดการจัดการน้ำสมัยพุทธกาลกับสมัยล้านนารวมทั้งเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะ ที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันของแนวคิดดังกล่าว เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจถึงวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ตลอดจนทำให้เห็นการพัฒนาของการจัดการน้ำในแต่ละยุคสมัย และหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

ด้านการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตร พบว่า ระดับการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ด้านการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้ใช้น้ำต้องการให้ภาครัฐมีส่วนร่วมในการดำเนินการวางแผนกิจกรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุน และปฏิบัติงานด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล การบริหารจัดการน้ำแบบผสมผสาน ช่วยในการส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ความสามารถในการถนอมอาหารและแปรรูปผลิตภัณฑ์พืชผลทางการเกษตร เพื่อเพิ่มรายได้จะทำให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำมีคุณภาพชีวิตที่ดีมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ญัฐพล วุฒิจันทร์ ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการน้ำชลประทานสายบ้านค่าย โครงการชลประทานระยอง พบว่า ปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ระยะเวลาการอยู่อาศัย และประเภทของการทำการเกษตรหรือชนิดพื้นที่ปลูก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวิทวัส พรหมณโชติ ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แตงอำเภอแม่แตงจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การแบ่งปันผลประโยชน์ หรือจะได้ประโยชน์แก่ตนเองจะให้ความสนใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ด้านการใช้ธรรมาธิปไตย เพื่อดำเนินกิจการในกลุ่มผู้ใช้น้ำ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตร จัดทำระบบทะเบียนข้อมูลสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ จัดทำโครงสร้างกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ และมีการสร้างความเข้าใจแก่สมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำยังมีวิธีการมีส่วนร่วมโดยมีการสร้างกฎเกณฑ์ และมีการปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน มีกฎกติกาการใช้น้ำมีความเป็นธรรม ตลอดจนมีการกระจายหน้าที่ และผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน ภายใต้การจัดการน้ำให้มีใช้อย่างพอเพียง โดยหลักธรรมต่างๆ ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสแสดงไว้จำนวนมากเพื่อเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งในการใช้อำนาจของผู้ปกครองซึ่งเป็นหลักธรรมเพื่อสร้างความสามัคคี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนศ อักษร เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งน้ำ และจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง : กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาสะแกกรังตอนล่าง จังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าปัญหาใน

ส่วนของภาครัฐที่ประชาชนพิจารณาแล้วว่าเป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งน้ำ และจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำสะแกกรังตอนล่างที่สุดได้แก่ปัญหาขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง นอกจากนั้นปัญหาส่วนบุคคลที่ประชาชนพิจารณาแล้วว่าเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งน้ำ และจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำสะแกกรังตอนล่างมากที่สุดคือประชาชนไม่ทราบเป้าหมายที่ชัดเจนของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมประชาชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งน้ำและจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำสะแกกรังตอนล่างให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นนั้นสามารถพิจารณาดำเนินการได้หลายวิธี

ด้านการใช้ธรรมรักษาวรรณคฤปิ เพื่อการปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ สรุปผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญได้ว่า “การพัฒนาและฟื้นฟูอาชีพจึงต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับทรัพยากร สภาพพื้นที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความต้องการของประชาชน โดยได้มีการกำหนดเป็นเขตส่งเสริมและพัฒนา อาชีพด้านการเกษตร มีการสื่อสารเชิงบวกระหว่างผู้ให้บริหารจัดการน้ำกับผู้รับจ่ายตกลงร่วมกัน เช่น การเปิด-ปิดประตูระบายน้ำอย่างไรให้เหมาะสมโดยไม่เกิดความขัดแย้ง ป้องกันการทำลายเหมืองฝาย เพื่อให้ได้ประโยชน์ร่วมกัน การไปศึกษาดูงานเรื่องการจัดการน้ำ ส่งเสริมให้ความรู้ ร่วมอนุรักษ์ ทรัพยากรและใช้ทรัพยากรอย่างพอดีให้เกิดประโยชน์สูงสุด” สอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิระพล บุญ ตาระวะ “การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในจังหวัดปทุมธานี” พบว่าการบริหาร ตามหลักการบริหาร แบบ 4 M’s ด้านที่มีความสำคัญอันดับหนึ่งคือ ด้านการบริหารงาน อันดับสอง คือ ด้านบุคลากร อันดับสาม คือ ด้านเครื่องจักรและอุปกรณ์ อันดับสี่ คือ ด้านงบประมาณ ตามลำดับ ปทุมธานี จาก ทั้งหมด 7 ปัจจัย รวมหลักธรรมอิทธิบาท 4 ด้วยเป็น 8 ปัจจัยได้แก่ ยุทธศาสตร์ โครงสร้างองค์กร ความพร้อมของระบบงาน ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของบุคลากร ค่านิยมร่วม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการ บริหารจัดการน้ำมากที่สุดได้แก่ ด้านภาวะผู้นำ ด้านโครงสร้าง องค์กร ร่วมกับทักษะของบุคลากร

ด้านการใช้ธรรมการนิเสธนา เพื่อการป้องกันแก้ไขมิให้ก่อการกระทำการชั่วร้ายใน บ้านเมืองซึ่งในที่นี้หมายถึงการตั้งกฎกติกา ระเบียบข้อบังคับมีการทำกฎระเบียบของสมาชิกกลุ่ม ระเบียบของคณะกรรมการกลุ่ม ระเบียบของการจัดกิจกรรมกลุ่ม รวมไปถึงระเบียบของกองทุนกลุ่ม มีการพัฒนา แหล่งน้ำ การจัดเก็บกักน้ำไว้ใช้ให้เพียงพอ และข้อมูลการจัดการป่าต้นน้ำ การอนุรักษ์ ทรัพยากร และใช้ทรัพยากรอย่างพอดีให้เกิดประโยชน์สูงสุดการจัดการผลตอบแทนของประชาชน และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิต บุนยากร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี ศึกษาวิเคราะห์กรณี

ลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จ.เชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่าจากการวิเคราะห์ความขัดแย้ง และรูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถา พบว่าในระดับโลกียวิสัยนั้น พระพุทธศาสนามองว่าความขัดแย้งจัดได้ว่าเป็นทุกข์ หรือเป็นธรรมชาติที่ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น (Necessity) ของบุคคลและสังคมประหนึ่งแต่ในระดับโลกุตระนั้น พระพุทธศาสนามองว่าเป็นสภาวะที่ไร้ความขัดแย้ง สำหรับปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งพระพุทธศาสนายอมรับว่าเกิดจากการทำงานร่วมกันระหว่างปัจจัยภายใน คือ กุศลมูลและอกุศลมูล รวมถึง ตัณหาทิฐิ และมานะ ผนวกและปัจจัยภายนอก คือ ข้อเท็จจริงความสัมพันธ์ ผลประโยชน์ ค่านิยม และโครงสร้างที่บิดเบี้ยว

ด้านการใช้นานุประทาน เพื่อการปันเฉลี่ยทรัพยากรให้แก่ผู้ไร้ทรัพยากรดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า“การบริหารจัดการน้ำที่เป็นธรรมกับผู้ใช้น้ำทุกรายโดยไม่เลือกปฏิบัติ การจัดกิจกรรมเพื่อหาทุนของกลุ่ม การทำโครงการขอสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม และการจัดฝ่ายดูแลกองทุนของกลุ่มอย่างชัดเจน การดำเนินการหรือ การปฏิบัติ เกี่ยวกับกิจกรรมการจัดการ พัฒนา การจัดสรร การใช้ประโยชน์ การป้องกันและฟื้นฟูทางน้ำ มุ่งเน้นให้เป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ สิ่งแวดล้อมสมดุล ประชาชนมีความผาสุก เพื่อให้ได้รับประโยชน์สูงสุดเกิดการใช้ร่วมกันรักษาร่วมกันให้มีน้ำใช้อย่างยั่งยืนและทั่วถึง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พลเอก ปกิติน์ สันตินิยม ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการธนาครน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี”ผลวิจัยพบว่า 1) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการบริหารจัดการธนาครน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้ค่าไค-สแควร์ = 88.60; df = 80; p = .239; RMSEA = .016; GFI = .980; AGFI = .950 และทุกตัวแปรในโมเดลร่วมกันอธิบายตัวแปรผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการธนาครน้ำใต้ดินได้ร้อยละ 100 2) ปัจจัยการบริหารจัดการธนาครน้ำใต้ดิน ประกอบด้วย 3 ปัจจัยได้แก่ (1) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ (2) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล และ (3) ปัจจัยด้านอิทธิบาท 4

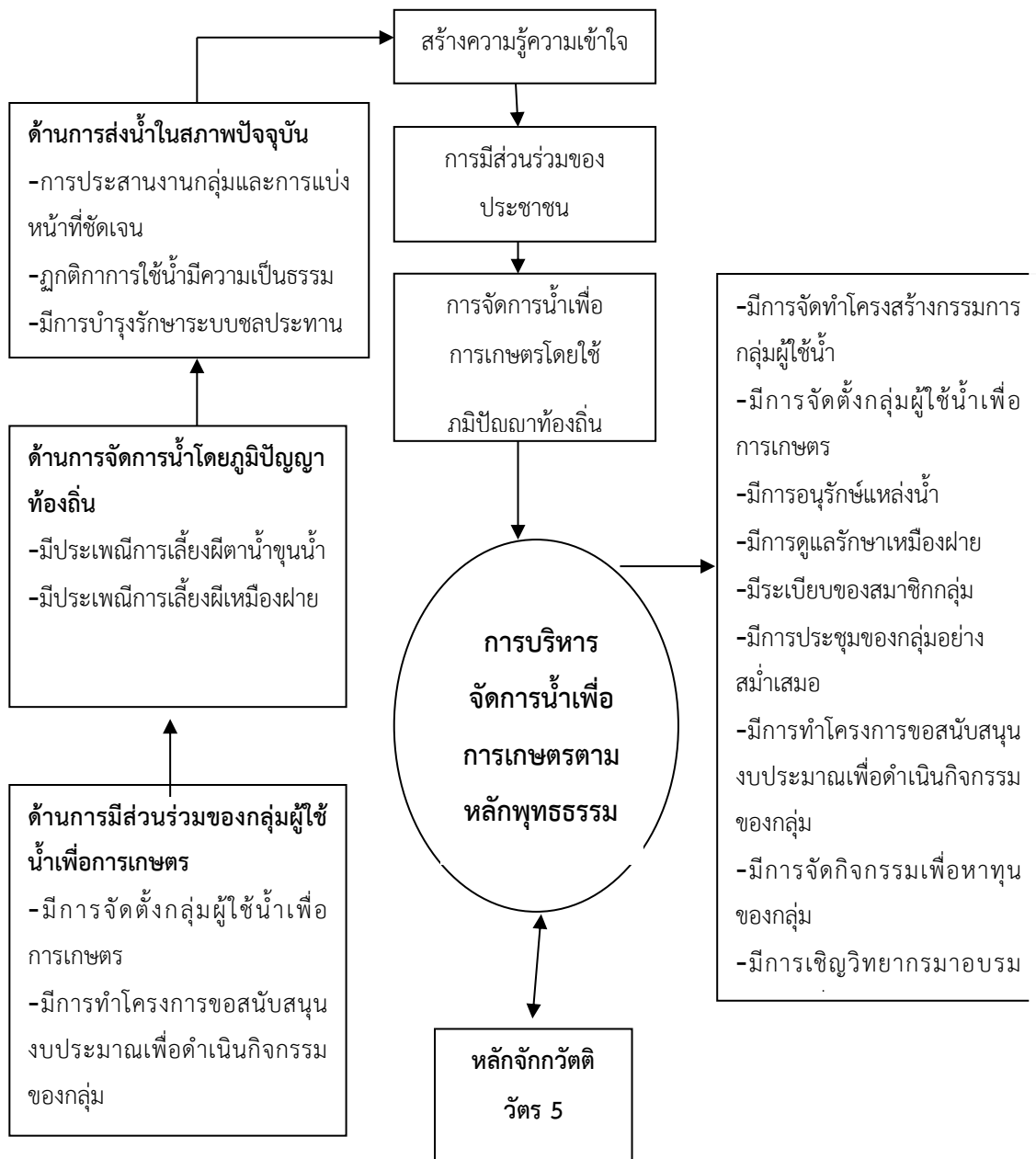
ด้านการใช้ปรัญญา เพื่อการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า“มีการประชุมชี้แจงงานการก่อสร้างระบบจัดส่งน้ำจากกรมชลประทาน จัดอบรมสัมมนาเพื่อกำหนดแผนงานการใช้น้ำ นักวิชาการให้ความรู้เรื่องวิธีการใช้น้ำที่คุ้มค่า ประหยัดเหมาะสมกับประเภทพืช การสัมมนาศึกษาดูงานนอกสถานที่ ที่มีการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรที่ดี และมีการถอดบทเรียนจากการสัมมนาศึกษาดูงานมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการน้ำ ควรสร้างกลุ่ม

การใช้ความร่วมมือจากภายในและภายนอกชุมชน มีการนำความรู้ไปสู่คนรุ่นใหม่ และเยาวชน และการประยุกต์ความรู้และเทคโนโลยีทันสมัย เพื่อการจัดการในลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนจากคำกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่า การบริหารจัดการน้ำชลประทาน มีวัตถุประสงค์หลัก คือ การส่งน้ำในปริมาณที่เหมาะสม ส่งน้ำให้กับพื้นที่หรือบุคคลและช่วงเวลาที่เหมาะสม ซึ่งจะต้อง ดำเนินงานตามขั้นตอน ดังนี้ 1. การวางแผนการสร้างน้ำหรือวางแผนจัดการน้ำ หัวใจสำคัญของการวางแผนการจัดการน้ำ คือข้อมูล ถ้าข้อมูล ถูกต้องเชื่อถือได้ แผนการจัดการน้ำก็จะถูกต้อง ตรงตามความต้องการของเกษตรกร 2. การควบคุมการส่งน้ำ คือ การควบคุมการส่งน้ำให้ถึงมือเกษตรกรตามแผนที่วางไว้ได้แก่ คน ซึ่งหมายถึงทั้งเจ้าหน้าที่ เกษตรกร โดยต้องมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้รู้จักการควบคุมสร้างน้ำ ฝึกอบรมเกษตรกรให้รู้จักการทำงานของระบบและ การให้น้ำชลประทานอย่างประหยัดและถูกวิธี 3. การติดตามประเมินผลการส่งน้ำจริงในสนาม ขั้นตอน นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่า การส่งน้ำจริงเป็นไปตามแผน หรือไม่ ถ้าไม่เป็นไปตามแผน อะไรคือสาเหตุ เพื่อจะได้ดำเนินการ แก้ไขให้ถูกต้องต่อไป การบริหารจัดการน้ำ ควรยึดหลักการใช้น้ำอย่างมี ประสิทธิภาพ โดยทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนและมีสิทธิ ในการใช้น้ำอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งทำให้เกิดความสมดุล ทางธรรมชาติ โดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน มีการ วางแผนพัฒนาร่วมกัน สรุบผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญได้ว่า มีการถอดบทเรียนจากการสัมมนาศึกษาดูงานมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการน้ำ ควรส่งเสริมการสร้างกลุ่มการใช้ความร่วมมือจากภายในและภายนอกชุมชนมีการนำความรู้ไปสู่คนรุ่นใหม่ และเยาวชน และการประยุกต์ความรู้และเทคโนโลยีทันสมัย เพื่อการจัดการในลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชน

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ดังแสดงในแผนภาพ

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤตโลก”
(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

แผนภาพ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 4.1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย เรื่องการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน แต่ละด้านมีข้อค้นพบที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. เทศบาลควรมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตร มีการจัดทำระบบทะเบียนข้อมูลสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ มีการจัดทำโครงสร้างกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ และมีการสร้างความเข้าใจแก่สมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

2. เทศบาลควรมีการดูแลรักษาเหมืองฝาย มีการพัฒนา แหล่งน้ำ การจัดเก็บกักน้ำไว้ใช้ให้เพียงพอ มีการอนุรักษ์แหล่งน้ำ มีกฎกติกาการใช้น้ำมีความเป็นธรรม มีการประสานงานกลุ่มและการแบ่งหน้าที่ชัดเจน และมีการจัดเก็บกักน้ำไว้ใช้ให้เพียงพอ

3. เทศบาลควรมีการป้องกันการทำลายเหมืองฝาย มีการประชุมของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ ระเบียบของสมาชิกกลุ่ม มีระเบียบของคณะกรรมการกลุ่ม มีระเบียบของกองทุนกลุ่ม และมีระเบียบของการจัดกิจกรรมกลุ่ม

4. เทศบาลควรมีการบริหารจัดการน้ำที่เป็นธรรมกับผู้ใช้น้ำทุกรายโดยไม่เลือกปฏิบัติ มีการจัดกิจกรรมเพื่อหาทุนของกลุ่ม มีการทำโครงการขอสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม และมีการจัดฝ่ายดูแลกองทุนของกลุ่มอย่างชัดเจน

5. เทศบาลควรมีการเชิญวิทยากรมาอบรมสัมมนาเพื่อกำหนดแผนงานการใช้น้ำ มีการประชุมชี้แจงงานการก่อสร้างระบบจัดส่งน้ำจากกรมชลประทาน มีการเชิญนักวิชาการให้ความรู้เรื่องวิธีการใช้น้ำที่คุ้มค่าประหยัดเหมาะสมกับประเภทพืช มีการสัมมนาศึกษาดูงานนอกสถานที่ ที่มีการบริหารจัดการน้ำ เพื่อการเกษตรที่ดี และมีการถอดบทเรียนจากการสัมมนาศึกษาดูงานมาประยุกต์ใช้

6. เทศบาลควรมีระบบชลประทาน คลองชลประทานมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตร การจัดทำระบบทะเบียนข้อมูลสมาชิกกลุ่ม การจัดทำโครงสร้างกรรมการกลุ่ม การสร้างความเข้าใจแก่สมาชิกของกลุ่ม การบำรุงรักษาระบบชลประทาน การพัฒนา แหล่งน้ำ การจัดเก็บกักน้ำไว้ใช้ให้เพียงพอ การจัดการระบบบาดาลใช้พลังงานแสงอาทิตย์ กฎกติกาการใช้น้ำมีความเป็นธรรม และการประสานงานกลุ่มและการแบ่งหน้าที่ชัดเจน

7. เทศบาลควรมีการประชุมของกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตร การป้องกันการทำลายเหมืองฝาย การร่วมกันดูแลรักษาพัฒนาเหมืองฝาย ประเพณีการทำบุญเหมืองฝาย ประเพณีการเลี้ยงผีเหมืองฝายมีประเพณีการเลี้ยงผีตาน้ำ ขุนน้ำ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสืบทอดแม่น้ำเหมืองฝาย หอผีฝายบริเวณริมน้ำ และมีพิธีปล่อยปลาและสัตว์น้ำอื่นๆ

8.เทศบาลควรมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตร มีการประชุมกันเนื่องนิตย์ มีการทำโครงการขอสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม มีฝ่ายดูแลกองทุนของกลุ่มอย่างชัดเจน มีการกำหนดแผนงานสำหรับการใช้น้ำเพื่อการเกษตร และมีการประสานงานเพื่อดำเนินกิจกรรม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบาย เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

1) การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลป่าสัก ควรมีการวางแผนการจัดการน้ำร่วมกันระหว่างสมาชิก โดยจัดให้มีการประชุม รวมกลุ่มแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน

2) เทศบาลตำบลป่าสักควรมีการวางแผนการจัดการน้ำที่ชัดเจนและดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลป่าสัก ควรมีการสอบถามความคิดเห็นของสมาชิก เกี่ยวกับความต้องการในการจัดการน้ำ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาให้กับเกษตรกรได้อย่างตรงความต้องการ

2) การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลป่าสัก ควรมีการส่งเสริมการจัดประเพณีท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาแหล่งน้ำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังตระหนักถึงคุณค่าของแหล่งน้ำต่าง ๆ

3) การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลป่าสัก ควรมีการให้ความรู้กับสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการน้ำ โดยจัดให้มีกิจกรรม การอบรมให้ความรู้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้สนใจ ได้นำไปศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ในประเด็นดังต่อไปนี้

1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำให้ยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ต่อไป

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤตโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

2) ควรมีการศึกษาจัดการทรัพยากรน้ำท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ต่อไป

3) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่อเนื่องของสมาชิกกลุ่มการจัดการน้ำอื่น ๆ ต่อไป

References

กรมการปกครอง (มปป.). *มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร*. กระทรวงมหาดไทย.

ณัฐพล วุฒิจันทร์. (2554). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของฝาย บ้านค่ายโครงการชลประทานระยอง. *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน* (โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

ธเนศ อักษร. (2562). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งน้ำ และจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง : กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาสะแกกรังตอนล่าง จังหวัดอุทัยธานี*. สถาบันวิจัย : สถาบันพัฒนาการชลประทาน.

ธีระพล บุญตารวะ. (2560). *การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในจังหวัดปทุมธานี*. *ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2547). *รูปแบบการจัดการการขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี*. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พลเอก ปกิตน์ สันตินิยม. (2564). *ธนาकरणน้ำใต้ดินรูปแบบการบริหารจัดการธนาकरणน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหายแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี*. *ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภักวี ดวงจิต. (2557). *การจัดการน้ำสมัยพุทธกาลกับสมัยล้านนา*. *สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ลือโรจน์ จันทรรัตน์วงศ์. (2554). *การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรอย่างยั่งยืนด้วยระบบท่อและภูมิปัญญาท้องถิ่น*. ตำบลตะพง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง.

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤตโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

วิฑูรย์ พรหมณโชติ. (2556). การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แตงอำเภอแม่แตงจังหวัดเชียงใหม่. *การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัย*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

สุกาญจน์ รัตนเลิศสุนทร. (2550). *หลักการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยีไทย – ญี่ปุ่น.